

D i s s e r t a t i o

inauguralis medica

de

Haematemesi

quam

consensu et auctoritate

Magnifici Domini Praesidis

nec non

Inclytæ Facultatis Medicæ

pro

Doctoris gradu rite consequendo

in

alma ac celeberrima

Regia Scientiarum Universitate Hungarica

publicæ disquisitioni

submittit

Alexander Stephanus Stainer,

Hungarus Sátor-Allya-Ujhelyino-Zempléniensis.

Theses adnexæ publice defendentur in palatio Univ.
majori die Julii 1834.

Pestini,

Typis Trattner-Károlyianis.

ILLUSTRISSIMO
DOMINO
ANTONIO
E COMITIBUS
MAJLÁTH
DE SZÉKHELY,

SACRAE CAESAREAE ET REGIO-APOSTOLICAE MA-
JESTATIS CAMERARIO, AD EXCELSAM CAMERAM
UNIVERSALEM AULICAM CONSILIARIO AULICO,
NEC NON INCLYTI COMITATUS ZEMPLÉNIENSIS
SUPREMO COMITI. etc.

VIRO
SCIENTIA, HUMANITATE, BENEVOLENTIA
AEQUE INSIGNI,
PRINCIPI ET PATRIAE CHARO,
PATRONO ET FACTORI SUO BENIGNISSIMO,
IN
SEMPITERNUM GRATI ANIMI,
ET
PROFUNDISSIMAE VENERATIONIS PIGNUS
HAS LABORUM SUORUM PRIMITIAS
DEVOVET

AUCTOR.

DEFINITIO MORBI.

Haematemesis illam Profluvii cruenti (Apokenoseos) speciem designat, sub qua sanguis ex ventriculo, partibusque contiguis ortum ducens, nunc coagulatus, et ater, nunc — attamen rarius — fluidus, et laete rubens, sincerus, vel peregrinis remixtus; vomitu, ac saepe simul alvo rejicitur.

Denominationes morbi hujus diversae apud diversos inveniuntur Auctores, uti: *Vomitus cruentus*; *Gastrorrhagia*; *Oesophagorrhagia*; *Melaena*; *Morbus Hippocratis niger*; *Fluxus splenicus*; *Fluxus hepaticus*; — Hung. *Vérhányás*; — Germ. *Blutbrechen*; *Schwarze Krankheit*; *Blutung des Magens und Darmkanals*; — Gall. *Hématémèse*; *Vomissement de Sang*; — Angl. *Vomiting of Blood*; — Ital. *vomito cruento*; *vomito de sangue*.

Sanguinem in haematemesi, sicut praemissa definitio indicat, vasa sanguifera ventriculi, et vicinorum organorum hepatis utpote, lienis, pancreatis, intestinorumve tenuium suppeditant, qui passim ingestis: alimentis, potulentis, medicamentis, vel vero bile, muco, saliva, aliisque inquilinis mixtus deprehenditur humoribus; exterminari adeoque merentur omnes illi casus, in quibus homines sanguinem ex ore, aut naribus scaturientem, ac sub somno in ventriculum delatum, vel in vicem nutrimenti assumptum, vel etiam

ut simularent morbum, extrinsecus ventriculo oblatum per oesophagum regurgitant.

F A T A. -

Etsi haematemesis ad morbos rarius obvios pertineat, nihilosecius tamen Medicorum eruditissimorum aevi tam antiqui, quam et recentioris, disquisitionibus gloriatur. Jam in operibus HIPPOCRATIS occurrit mentio ejus, locis diversis, cumprimis in libro IIdo de morbis. ARETAEUS, et ALEXANDER TRALLIANUS describunt hunc morbum in connubio cum haemoptysi, sub nomine: rejectionis sanguinis. Multa exstant exempla illius descripta in Actis Nat. Cur.; In operibus BONETI, FEL. PLATER, HENR. AB-HEERS, LANGII. Imprimis autem conatibus celeberrimorum virorum MORGAGNI, FRID. HOFFMANN, et G. E. STAHL in acceptis referendas habemus notiones de indole haemorrhagiae hujus clariores; cum descriptiones auctorum, cumprimis antiquiorum, singulari in res miras, ac inconvetas amore abreptorum vanis ultra vagantis phantasiae figmentis, defoedatae ut plurimum occurrant; magna itaque in dijudicatione observationum ab illis allegatarum, cum cautela utendum, ut vera, a falsis discerni queant. Analysis critica si alicubi — hic necessaria.

D I V I S I O.

Juxta solitum divisionum scholasticarum modum haematemesis in primariam et secundariam; idiopathicam, symptomaticam et consensualem; in acutam et chronicam; sporadicam et epidemicam; simplicem et complicatam distingvi poterit.

Longe majoris utilitatis practicae est divisio Cel. PINEL quinque haematemesos varietates statuens, nimirum: constitutionalem, fortuitam, vicariam, criticam, et splanchnicam.

Constitutionalis (habitualis) haematemesis appellatur illa, quam sola dispositio morbosa, — a constitutione seu habitu corporis individuali, peculiari nimirum ejus fabrica dependens — provocat, nulla sensibus perceptibili causa subversante. Morbosa talis dispositio, vel a connata totius compagis organicae debilitate, vel e contrario a virium vitalium excessu, sanguinis abundantia, et exsuperante systematis arteriosi energia, ortum ducere potest. Complures adducuntur a diversis Auctoribus historiae haematemesos talis habitualis, attentione quam dignissimae, ex his unam aliamve in medium proferre liceat: LANGIUS adfert casum feminae, temperamento sanguineo, habitu plethorico instructae, quae spatio viginti annorum, vomitu cruento, determinatis epochis, sine prodromis subito ingruente, detinebatur. Omnes artis conatus profluvium hocce sistendi, aut eradicandi, valetudinem feminae — secus optatissimam — in magna coniecere discrimina. Idem auctor adnotavit casum Monialis quinquagesimum octavum aetatis annum adtingentis, quae integra durante vita, quotannis haematemesi, praecedente tussicula, et hypochondriorum dolore, absque tamen feбри manifesta corripiebatur, cruorem aterrimum fundens. — Matrōna quinquagenaria Amstelodamensis — narrat HOFFMANN — prius spatio octo annorum epistaxi vexata, omni mense ante fluxum catameniorum comparere, et usque plenariam eorum eruptionem perdurare solita, elapso vero hoc tempore cessante epistaxi, sex annis haemoptysi detenta, naturae et decursus ejusdem, qua rursus cessante corripitur vomitu cruento, menstruum fluxum constanter praecedente; Individuum de reliquo erat

plethoricum, victu lautiori, et vitae sedentariae obnoxium. (Hoffm. Med. nat. Tom. IV.)

Adnotatione dignum esse censeo, memorabile et a paucis solum hucusque descriptum symptoma haematemesis constitutionalis; dicunt nimirum observatores linguam singularem metamorphosi durante morbi huius insultu subjici, qua organon hoc a mediotallo usque apicem ad spectum vitri rubicundi, vel similitudine exactiore gelatinae cruentae acquirit; protuberantiae, et eminentiae papillares sensim disparent, et superior ejus superficies nitore ac pelluciditate vitrea instruitur, qua fit, ut caro muscularis caeruleo-rubicunda in profunditate unius in circa lineae cernatur; peculiaris hic linguae status sensim sensimque rursus disparet, durante autem illo sensus gustus parum solummodo a norma abludit, licet adpetentia cibi ut plurimum nimium prostrata esse soleat, aeger tantum singularem sensum adhaesionis accusat, dum lingua cum aliis vicinis partibus in contactum venit.

Haematemesim fortuitam appellat Cel. Auctor illam, quam diversissimae causae occasionales (in Aetiologia uberius elucubrandae) hominem ex improviseo invadentes, provocant; cum autem diversissimae potentiae nocentes, quarum actioni mortales difficillime se subtrahere valent, morbo provocando pares sint, patet hinc hanc haemat. speciem uberrimam esse. Sic copiosissimae exstant historiae vomitus cruenti, per vehementes animi motus: iram, tristitiam, per suppressum menstruorum fluxum, per laesiones mechanicas, regionem scrobiculi cordis imprimis ferientes, per substantias irritantes, acres, causticas, venenatas, sub titulo drasticonum, emmenagogorum, foetum pellentium exhibitas — inducti.

Vicaria nuncupatur illa haematemesis, quae silentem aliquam haemorrhagiam excipit, vices quasi ejus agens. Rarior haec morbi varietas, communiter

catameniorum defectum, nonnunquam tamen et haemorrhoides, aliaque habitualia profluvia cruenta silentia, supplet.

Critica audit haematemesi, quae — salutaris autocratiae naturae effectus — morborum acutorum rarissimis in casibus iudicium constituit. Magnae auctoritatis viri uti ETTMÜLLER, PROSPER ALPINUS, PORTAL testantur, se crises tales cruentas observasse, quod minime in dubium vocare audemus, perpendentes, ventriculum, et tubum intestinale consuetissimam evacuationum criticarum sedem constituere.

Splanchnica denique dicitur PINELO illa haematemesi, cujus causa in morbosa adfectione organorum quorundam abdominalium, hepatis utpote, lienis, pancreatis radicitur. Plurimi melaenae casus huc referendi erunt, de qua alio loco uberius disserturi sumus.

Respectu characteris praeeunte G. E. STAHL dispescitur haematemesi in activam et passivam, vel secundum REIL et HAASE, cum synocha et paralyti.

Activa, cum synocha, vel juxta incitabilistas hypersthenica dicenda erit haemat. ubi vitalitas sanguinis, potentiis stimulantibus adaugetur, ita ut sanguis sicut ex aliis partibus, ita nunc ex ventriculi vasis egrediatur, vel ubi sanguis morbosa secretionem effusus, ex ventriculo inflammato, aut ob varias potentias irritantes copia cruoris inundato, excernitur, in individuis sanguinolentis, bene nutritis, aut haemorrhagarum aliarum, naturalium, vel habitualium suppressione laborantibus.

Profluvium vero passivum, paralyticum, vel asthenicum praesefert characterem, ubi sanguis ex fracto vasorum abdominalium vigore vitali propululatur, vel ubi haemorrhagiam diuturna obstacula humorum circulo opposita produxere. Character hic se manifestat: constitutione laxa, magna virium dejectione,

ictu arteriarum debili, parvo, colore excreti cruoris atro, cutis vero lurido in plumbeum vergente; occurrit in individuis viscerum abdominalium obstructione induratione, scirrho laborantibus, et scorbuticis. —

Alia adhuc prostat divisio, in typicam certis periodis recurrentem, talis praecipue illa est quae a mensibus, aut ab haemorrhoidibus suppressis enascitur; et atypicam nullo certo ordini adstrictam.

Omnium vero hucusque adductarum divisionum memoratu dignissima, therapiam quam maxime dirigens, hinc practice utilissima merito praedicatur illa a diversa morbi forma petita; quo respectu Haematemesis in acutam et chronicam dispescitur, quae posterior, speciali nomine *Melaenae*, seu morbi nigri Hippocratis insignitur. Divisionem hanc licet nedum omnibus numeris absolutam, cum Auctorum et principes sincere fateantur, non posse interdum artissimos ducere inter duas has species cancellos, ego quoque amplectens, symptomata et decursum utriusque seorsim expositurus sum, persuasus, morbum sub forma chronica adparentem, non tantum quoad gradum ab acuta nimio opere differere, verum etiam in symptomatibus, eorumque decursu singularia quaedam offerre, quae hunc organismo profundius impactum magisque deleterium esse demonstrant.

NOSOGRAPHIA

I. SUB FORMA GASTRORRHAGIAE ACUTAE.

Gastrorrhagia acuta (haematemesis sensu strictiore) pro diversa subjecti aegrotantis constitutione, pro diverso profluvii loco, pro diversa denique potentiarum nocivarum indole diversa offerre consuevit symptomata. Absque prodromis raro ingruit. In plurimis etenim casibus per longum saepe tempus prae-

cedunt variae circa praecordia molestiae: sensus ardoris, pulsationis, angustationis, et oppressionis, tensionis ac impletionis in epigastrio, cardialgia et dolor punctorius in hypochondrio sinistro, in aliis casibus ad integram vertebrarum columnam, vel ad regionem lumbalem restrictus. — Adpetitus cibi nunc excessu nunc defectu peccat, nausea, ructus, vomitiones, et vomitus materiae aquosae, saepe acidulae, nonnunquam plane acris, ascensus liquidi acidi, rodentis quasi in cavum oris, quo uberius salivae fluxus, et fames mordax inducitur, cui si per ingesta nutrimenta satisfit, oppressio et tensio in scorbigulo cordis augentur, si minus, ardoris sensus in ventriculo, gastralgia et colica aegrum magnopere excruciant, symptoma hoc tunc imprimis observatur, si vitia lienis organica morbum produxere, et ex laesa hujus organi functione explicatur (AUTENRIETH).

Superveniunt his diversa respirationis, et circulationis laesae symptomata, singultus ut pote, respiratio tarda, suspiriosa, cardiopalmus, pulsus parvus, contractus, saepe intermittens, quibus flatus copiosi allevantes, vel cum augmento molestiarum ructus pessime olentes accedunt; sensuum externorum hallucinationes, aurium susurrus, capitis gravitas, et temulentia, nisus in leipothymias, mentis, animique dejectio, hinc tristitia morbi non rarus praecursor, et comes, delassatio universalis.

Etsi prodroma haec in longe plurimis casibus morbi evolutionem praecedant, non desunt tamen exempla in quibus cruentum ventriculi profluvium ex improvise quasi, aut saltem absque praeviis ad epigastrium et hypochondria molestiis aegros invasit (P. FRANK). Ut igitur non semper signa prodroma morbum annunciant.

Postquam haec prodroma nunc breviori nunc longiori tempore, majori vel minori cum vehementia per-

durassent, (ita ut nec post hebdomadas veram morbi diagnosim construere valeas) invadit aegrum horror saepius cum calore fugace alternans, pulsatio cordis fit violens; arteriarum vero ictus frequentes, spastici, extremitates algent, facies collapsa, et livida vultum nimis deturpat; — horrenda nunc sentitur anxietas, mentisque dejectio, sensus externi prosternuntur, sub continuo leipothymiae imminentis sensu. Ascendit nunc per oesophagum vapor quidam calidus, sequitur nausea, et vomituritio frequens, spastica diaphragmatis constrictio, ac tandem vomitus, nimia virium adstrictione peragendus, sanguinem eliminans. Vomitus hic plerumque absque tussi perficitur, quae tamen et violentior huic accedere, ac observatorem de vera cruoris scaturigine in errorem inducere valet, si sanguinis pars cum impetu pallato adlisa, et ab hoc rejecta, laryngi illabatur. —

Sanguis vomitu rejectus atro ut plurimum tinctus est colore, in coagulum protinus nititur, vel jam in grumos et placentas concretus evacuatur; in rarioribus attamen casibus et laetiolem prae se fert colorem, fluidusque cernitur; (dum nimirum breviori in ventriculo tempore haerebat) mixtus ceteroquin cibis, muco, bile etc. Subinde sanguis ejectus pseudo membranis pertextus, interstitiis, cruore coagulato repletis — qui concrementis polyposis similes sunt — occurrit; non raro sanguis jam corruptus et foetidus, materiae fuliginosae, aut atramento analogus excernitur. — Sub ipso insultu aeger iteratis vicibus animi deliquiis corripitur, totoque corpore friget, ac contremiscit; pulsus parvus, intermittens tangitur, superaccedunt in abdomine spasmi, et dolores pungentes in regione Splenis. C o p i a rejecti cruoris in raris solum casibus parca est, ita ut paucas solum uncias efficiat, consuetim insignis esse — compluresque libras adaequare solet. et in genere eo major, quo

frequentius vomitus redit, et quo notabiliores praesto-
sunt degeneraciones organicae, ex quibus morbus sca-
turit. Auctores complures, uti J. P. FRANK, HENKE,
C. J. MAYER adducunt exempla aegrorum nimiam
cruoris molem evacuantium. Cel. RICHTER mentionem
facit casus, ubi per brevissimum tempus quinde-
cim sanguinis librae rejectae sunt. — Contingit
nonnunquam et illud, quod pars cruoris in ventricu-
lum effusi in tubum intestinale descendat, et insign-
nem abdominis tumorem mollem, meteorismum men-
tientem, tormina, borborygmos, ac tandem diarrhoe-
am cruentam inducat; vel sanguine non evacuato pe-
riculosa febris asthenicae, cum saburris junctae, sym-
ptomata propullulent. Subinde eodem tempore tam
vomitu quam et alvo ejicitur sanguis; locus sangui-
nem plorans, ex sola aegri sensatione, magna cum
probabilitate determinari potest.

Nunc caput extollunt ominosa signa jacturam san-
guinis denotantia, uti sunt: pallor universalis, fri-
gus glaciale, debilitas summa, visio macularum ni-
grarum, et muscarum ante oculos volitantium, pulsus
vix percipiendus, magna in somnum propensio.

Solenne morbo huic est, quod intercedentibus in-
tervallibus liberis aegros per **Paroxysmos** invadat.
Apyrexiae raro determinato tempori adstrictae sunt,
nunc solum per horas, nunc per dies imo et menses
morbo afflictis quietem concedentes. Numerus paroxys-
morum pro diversa gradus, et reliquorum morbi ad-
junctorum ratione variat; unico tamen insultu raris-
sime finitur morbus.

Immediate post exantlatum paroxysmum, sympto-
mata tensionis, oppressionis, atque doloris ad epi-
gastrium remittunt quidem (etsi non ubique), aegri
insigne levamen sentiunt; debilitas tamen perstat, quam
et leipothymiae concomitantur, si jactura cruoris,
praecessit notabilis. — Ad finem vergente tem-

poro apyretico, symptomata paulo nunc enumerata sensim iterum exsurgunt, invasio morbi recrudescit, et solita sanguinis ejectio paroxysmum claudit.

Associat semet malo huic quandoque et febris, quae respectu typi nunc continua, nunc intermittens esse solet.

Sanguinem in haematemesi verosimiliter vasa sanguifera ventriculi, hepatis, intestinorum tenuium, et omenti suppeditant; saepissime vero Splen haemorrhagiae hujus scaturigo est, unde per sic nuncupata vasa brevia ad ventriculum defertur; probant asserti hujus veritatem, tumores, et paracetemata visceris dicti, ante ingruentem cruoris vomitum fere semper observanda, tam visu quam et tactu perceptibilia, probant porro sectiones cadaverum, morbo hoc enecatorum, medio quarum lien morbose adfectum, et diversa ratione a norma abludens detegitur. (РИЧТЕН)

Multum ventilata est adhuc ante pauca lustra inter auctores quaestio, num sanguis in haematemesi excretus, arteriosae aut venosae sit originis? Cum tamen medico practico haec eruere non grande ferat emolumentum, therapiam enim minime dirigat, cum haec in utroque casu una eademque, naturae inquam individuali, gradui, causis excitantibus, ceterisque adjunctis adaequata esse debeat, — resolutione quaestionis hujus, tuto carere possumus. Argumenta nihilominus praecipua, quibus suffulti auctores, hanc vel illam defendunt sententiam, in Nosogenia decentiorem invenient locum. —

II. SUB FORMA GASTRORRHAGIAE CHRONICAE.

Morbus hac forma comparens, melaena vel morbus niger hippocratis ab auctoribus nuncupatur, cum vero is secundario solum modo oriatur, aliorumque statuum morbosorum, organa cum primis abdominalia ferientium, sequelam constituat. — de repen-

te nunquam invadit aegrum. Praecedunt per menses imo et annos prodroma quaedam, peculiarem inducentia habitum corporis. Facies pallet, vel colorem ictericum, aut terreum quasi induit, emaciatur universum corpus, vires magnopere decrescunt, absque causa nota; aegroti fiunt morosi, iracundi, melancholici, macilenti, res antea gratas fastidiunt, oblectamenta fugiunt, peragendis suis officiis inhabiles evadunt; emicant nunc symptomata diversa lesae digestionis et assimilationis: anorexia, soda, ructus, flatus, multa denique inter haematemesi prodroma enumerata, in epigastrio, et hypochondriis, in inferiore abdominis regione se manifestantia, symptomata morbosa, hic quoque praecurrunt. — Abdominis viscera plerumque tumida tanguntur, sub pressione dolentia; nonnunquam febres intermittentes pertinaces, quartanae cum primis Melaenae viam struunt.

Exhibita medicamenta sic dicta cardiaca malum non ut mitigarent, quin potius exasperant. Aegroti ventre jejuno ardorem, et contorquentem accusant dolorem, in scrobiculo cordis, assumtis vero cibis ructibus ac colicis doloribus vexantur. — Molestiae haec de die in diem majora capiunt incrementa, cum crescente anxietate praecordiali, et debilitate universali, faciei color in luridum convertitur, sit squalidus, oculi lividis cinguntur annullis, vox debilis ac tremula fit, premens in abdomine dolor augetur, pulsus arteriarum fere evanescit, et sub instantis leipothymiae sensu, materia nigra, picea quasi, et foetidissima per alvum cum primis, saepe simul et per vomitum evacuat.

De origine et natura materiae hujus atrae multum inter auctores litigatum est, diversissimaeque hoc respectu in apurum proferebantur sententiae. Priscis temporibus, dum Medicina nondum ad eum eluctata est perfectionis gradum qua nunc — praelucentibus im-

primis Anatomia Physio — et Pathologia — gaudet, excreta haec pro bile corrupta, vel materia sic dicta atrabiliaris habebantur. Extra omnem tamen dubitationis aleam positum est, materiam hanc nihil aliud quam sanguinem corruptum, et diversa ratione mutatum esse; cum sanguis jam diu e regia circulationis via egressus, ac sensim in ventriculi ac intestinorum vasis venosis, in quibus varices produxit, collectus, nunc autem in tubum intestinalem effusus, cum stercoribus in cavis his obviis conglutinatus, una cum his in putredinem rapitur, — hinc derivanda ejus metamorphosis! Unde simul patet astheniam morbo huic fere semper junctam, non adeo ex nimia laticia vitalis profusione, quam potius ex corruptione ejus putrida derivandam esse. — **Quantitas** cruoris tali pacto evacuati saepe ingens est, quin inde semper letales insequantur effectus. — Sic **Cel. REIL** adfert casum aegri intra nyctemeron viginti sex libras, sanguinis coagulati nigri evacuantis, cujus tamen vita eo non obstante salvata est. —

DIFFERENTIAE AB ALIIS MORBIS.

Haematemesis cum quibusdam haemorrhagiis confundi poterit; cum autem ad recte coordinandam Therapiam has ab se probe distingvere oportet, juvabit morborum formas, quibus hic error induci solet, et characteristicas notas, quibus a se invicem dignosci valeant, paulisper indagare.

Praeceteris autem **Haemoptysis**, testantibus summae quoque in practicis auctoritatis viris (**VOGEL**, **RICHTER**) vomitum cruentum mentire solet. Verum est etenim, in haematemesi sanguinem vomitu, et quidem violento, et sat luculento ejici, quin tussis adsit, in haemoptysi autem cum tussi et screatu; hic coloris lactioris, spumescens, ibi profundioris,

ac insuper contentis tractus cibarii remixtus occurrat; nihilominus tamen in haemoptysi quoque, quaedam sanguinis particulae ad oesophagum et ventriculum delabuntur, ubi dein nauseam excitantes, vomitu reijciuntur; e contra in vomitu cruento, minores cruentis portiones ad laryngem deveniunt, hincque tussibus eliminantur. His non obstantibus, tamen sedulus observator servator ex omnium symptomatum connubio, eorumque combinatione veram morbi diagnosim eruere, maxima cum probabilitate medica poterit. Ante omnia sensus mali respiciatur; in haematemesi dolor magis obtusus, in abdomine sentitur, in haemoptysi vero lobdolo dolores in thorace percipiuntur, punctorii, fixi, sunt majorisque quam ibi intensitatis; respiratio hic laboriosior est quam ibi; denique et constitutio et aetas aegri considerationem merentur, proprius namque corporis habitus et quidem in utroque casu diversus adfertur, nec non experientia evictum habemus: tussim sanguineam subjecta potissimum juniora invadere, vomitum cruentum autem aetate provectoribus tantum plurimum infestum esse.

Facilius dignoscitur vomitus cruentus ab epistaxi, et a stomatorrhagia, in plurimis namque occasibus exploratio loci sanguinem fundentis visus ope succedit. Ab haemorrhoidibus, propria morbi huius symptomata ad anum imprimis se manifestantia, ostendunt defectus vomitus, haematemesim distingvent. — Confundi adhuc posset cum vomitu cruento neonatorum, qui sanguini ex uberibus nutriticis exsucto suam debet originem; investigatio papillae, et tactus rem facile dilucibabit. —

Nec fraudulenta ars deest, qua homines, per deceptoratum sanguinem animalium, aut majori copia interstos fructus nonnullos rubros, vel et deglutiendo talia pharmaca quaedam rubra, ut martialia, postmodum crebro nauseam variis modis excitando, et materiam

primis Anatomia Physio — et Pathologia — gaudet, excreta haec pro bile corrupta, vel materia sic dicta atrabiliari habebantur. Extra omnem tamen dubitationis aleam positum est, materiam hanc nihil aliud quam sanguinem corruptum, et diversa ratione mutatum esse; cum sanguis jam diu e regia circulationis via egressus, ac sensim in ventriculi ac intestinorum vasis venosis, in quibus varices produxit, collectus, nunc autem in tubum intestinalem effusus, cum stercoribus in cavis his obviis conglutinatus, una cum his in putredinem rapitur, — hinc derivanda ejus metamorphosis! Unde simul patet astheniam morbo huic fere semper junctam, non adeo ex nimia laticis vitalis profusione, quam potius ex corruptione ejus putrida derivandam esse. — **Quantitas** cruoris tali pacto evacuati saepe ingens est, quin inde semper letales insequantur effectus. — Sic **Cel. REIL** adfert casum aegri intra nyctemeron viginti sex libras, sanguinis coagulati nigri evacuantis, cujus tamen vita eo non obstante salvata est. —

DIFFERENTIAE AB ALIIS MORBIS.

Haematemesis cum quibusdam haemorrhagiis confundi poterit; cum autem ad recte coordinandam Therapiam has ab se probe distingvere oportet, juvabit morborum formas, quibus hic error induci solet, et characteristicas notas, quibus a se invicem dignosci valeant, paulisper indagare.

Praeceteris autem **Haemoptysis**, testantibus summae quoque in practicis auctoritatis viris (**VOGEL**, **RICHTER**) vomitum cruentum mentire solet. Verum est etenim, in haematemesi sanguinem vomitu, et quidem violento, et sat luculento ejici, quin tussis adsit, in haemoptysi autem cum tussi et screatu; hic coloris lactioris, spumescens, ibi profundioris,

ac insuper contentis tractus cibarii remixtus occurrat; nihilominus tamen in haemoptysi quoque, quaedam sanguinis particulae ad oesophagum et ventriculum delabuntur, ubi dein nauseam excitantes, vomitu rejiciuntur; e contra in vomitu cruento, minores cruoris portiones ad laryngem deveniunt, hincque tussi eliminantur. His non obstantibus, tamen sedulus observator ex omnium symptomatum connubio, eorumque combinatione veram morbi diagnosim eruere, maxima cum probabilitate medica poterit. Ante omnia sedes mali respiciatur; in haematemesi dolor magis obtusus, in abdomine sentitur, in haemoptysi vero dolores in thorace percipiuntur, punctorii, fixi, majorisque quam ibi intensitatis; respiratio hic laboriosior est quam ibi; denique et constitutio et aetas aegri considerationem merentur, proprius namque corporis habitus et quidem in utroque casu diversus aderit, nec non experientia evictum habemus: tussim sanguineam subjecta potissimum juniora invadere, vomitum cruentum autem aetate provectoribus ut plurimum infestum esse.

Facilius dignoscitur vomitus cruentus ab epistaxi, et a stomatorrhagia, in plurimis namque casibus exploratio loci sanguinem fundentis visus ope succedit. Ab haemorrhoidibus, propria morbi hujus symptomata ad anum imprimis se manifestantia, et defectus vomitus, haematemesim distingvent. — Confundi adhuc posset cum vomitu cruento neonatorum, qui sanguini ex uberibus nutricis exsucto suam debet originem; investigatio papillae, et lactis rem facile dilucitabit. —

Nec fraudulenta ars deest, qua homines, per devoratum sanguinem animalium, aut majori copia ingestos fructus nonnullos rubros, vel et deglutiendo pharmaca quaedam rubra, ut martialia, postmodum vero nauseam variis modis excitando, et materiam

sanguini primo obtutu analogam ejiciendo, morbum simulare, ac medicum impio sat conamine decipere satagunt. — Has tamen fraudes prudens ac circumspexus observator, habito ad omnes circumstantias merito respectu facili detegat negotio.

SECTIO CADAVERUM.

Multum ad eruendam morbi indolem, sedula cadaverum, morbo hoc extinctorum, investigatio confert. — In plurimis qui cruento ventriculi aut intestinorum profluvio laboravere, insignia viscerum abdominalium vitia organica deprehenduntur, vasa vero majora, ut vena cava et trunci venae portarum sanguine vacua observantur. In specie vero: ventriculus atro sanguine impactus, saepe varices, aut saltem floccos nigros offert (MORGAGNI) qui compressi materiam atramentaceam tundunt; subinde interna ejus tunica fusca aut nigricans, non raro etiam inflammata inventa est.

Lien volumen saepe nimis imminutum, contractum durum, et concretionibus corneis quasi, instructum, saepe vero voluminis insigne augmentum, massamque solito molliorem praesefert. (RICHTER).

Hepar nimiae ut plurimum molis invenitur, parenchyma ejus cinereum offert colorem, et hinc inde tubercula pro parte jam suppurantia (P. FRANK).

Vasa brevia, venae meseraicae, et mesocolicae insigniter dilatata, et in varices grandes extensa, atroque cruore impacta cernuntur; insuper dilatata haec vasa tam in ventriculi quam et in intestinorum cavum hiant (P. FRANK).

Intestina distenta materiam bruneam piceam quasi, parietibus firmiter adhaerentem offerunt. — MORGAGNI tunicam duodeni villosam maculis atris obsessam reperit. Subinde interna eorum superficies ru-

berrima, et injectis quasi vasculis nitens invenitur. — Abdominis denique cavum liquidum stagnans, flavicantis coloris, pro parte putrescens effundit. — Notandum attamen saepe cadavera morbo hoc extinctorum, nullas plane metamorphoses organicas, nec ullum laesionis, viscerum manifestare indicium! —

AETIOLOGIA.

Dispositio. Constitutio sic dicta atrabiliaria momentum constituit maxime disponens, cujus signa sunt: color faciei pallidus aut luridus, adspetus cachecticus, cutis flaccida, molestiae organorum digestionis diversae: dyspepsia, nausea, flatulentia, alvus morosa; pertinent huc viri hypochondriaci, feminae hystericae, ad tristitiam et morositatem perquam prona, vitam sedentariam, curis et sollicitudinibus plenam ducentes, qui cubilibus angusti detenti, necessario corporis motu destituuntur.

Non secus et individua macilenta, debilia, staturae procerae, temperamenti sanguinei, irritabilia, ad iram procliva, imprimis sexus sequioris, eminenti in hunc morbum gaudent dispositione. Ita et homines juvenes plethoricos, robustos, pubertati proximos, sic et illos qui membro quodam spoliati sunt, saepius malo hoc corripit experientia testatur. Maximam tamen aegrorum partem profluvium hocce cruentum, inter trigesimum et quinquagesimum aetatis annum invadit.

Saepius molestat haemorrhoidarios, feminas catameniorum anomalia laborantes, individua ad aneurysma disposita, organicis viscerum abdominalium, vitiis lienis cumprimis, et hepatis detenta. Momenta disponentia constituunt porro: diaeteticus fermentatorum ac spirituosorum potuum usus, majori dosi concessus, aliaeque ventriculum constanter irritantes potentiae, abusus condimentorum; nec non opilicia quae-

dam situm corporis pronum, anteriora versus inclinatum deoscentia.

In genere vero omnes noxae circulum sanguinis in abdomine retardare valentes, momentum vomitus cruenti disponens constituunt. — Comparet insuper modo symptomatico in Ictero, Hydrope, post febres intermittentes rebelles, quartanas imprimis, hepatis et lienis obstructiones inducentes. — Demum adhuc frequenter corripiuntur malo hoc qui epulis, baccho, et veneri nimium indulgent, arthritici, bibones, et scortatores.

Quo luculentior autem adest dispositio, eo mitiores sufficient causae occasionales, ad evolutionem morbi. Absente vero hac dispositione, haematemesis vix unquam observatur, et haec videtur raritatis ejus esse ratio.

Causae excitantes — diversissimae, et copiosissimae provocando huic morbo pares sunt, qui in genere eo lubentius prorumpit, quo eminentior adest dispositio.

Subinde potentiae systema haematophorum vehementius exstimulantes, provocant vomitum cruentum, qui tunc inflammatorius dicitur, casus tamen hic experientia teste ad rarissimos pertinet. Ad horum tribum referri merentur: potulenta stimulantia, calefacientia, immoderate usurpata, ut vinum, crematum, potus coffeae ect purgantia drastica, emmenagoga; animi pathemata excitantia, nimius corporis motus, potus gelidus aestuante corpore assumtus (STARK).

Saepius morbi alii imprimis cutanei evanidi, vel et profluvia habitualia suppressa vomitui cruento ansam praebent, qui tunc metastaticus merito nuncupabitur. Feminae alvo dura laborantes imprimis si tempore imminantium mensium ira vel terrorè commoveantur, vel inferioribus corporis

partibus refrigerium admittant nimis facile sanguinis vomitu corripuntur. — Sed quin causa quaedam occasionalis praegrediatur, evolvitur hic morbus non raro in puellis pubertatis periodo proximis, qui dein procedentibus jam normali via mensibus plerumque disparet, vel etiam vices horum longiori tempore, quin imo durante integra vita supplet, et absque conspicuo sanitatis detrimento, ut casus nonnulli rarissimi testantur. — Ita et gravidae, si sanguine abundant, ob uterum mole sua vasa abdominalia comprimentem, haematemesi subinde tentantur; simili ratione parturientes quoque, sub violento ac protracto partu interdum sanguinem cum impetu vomendo rejiciunt. — Imo et tenelli neonati aliquando sub doloribus colicis vehementioribus, purum revomunt sanguinem; quod phaenomenon in infantibus tempore dentitionis sat frequenter observatur. —

Ad producendam Malaenam resolutio sanguinis, et nisus in corruptionem haud raro ansam praebet, quare non infrequens constituit scorbuti symptoma. Subinde abusum mercurialium, opiatorum, prout et remediorum acido hydrocyanico efficacium — ut aquae laurocerasi etc. excipit. —

Denique recensendae veniunt adhuc hic potentiae nocivae, quae partim chemice, partim mechanice irritando, parietes ventriculi ac intestinorum adficiunt, uti: substantiae acres, venena corrosiva, deglutitae aciculae aut particulae vitri. Cel. FR. HOFFMANN deplorandum narrat casum Feminae de stemmate natae, quae scopo revocandi, a tribus mensibus inde silentis fluxus catamenialis, forte quoddam emmenagogum, ab Agyrta ei porrectum ingessit, indeque tam vehementi correpta est haematemesi, ut non obstante solertissima ab ipso Hoffmanno adornata cura, intra paucos dies, exspiraret. — Sic J. P. FRANK adfert casum vo-

mitus cruenti a deglutito ossiculo vervecino inducti.

Nec desunt exempla profluvii hujus per hirudines cum aqua paludum aut stagnorum in stomachum delatas, ibique morsu sanguinem elicientes, excitati. Pari ratione vulnus ventriculo inflictum, vel et quaevis violentia externa, vel et ulcera ventriculi, hepatis, lienis aut intestinorum atque scirrhus pylori tumor, sanguinis fluxus occasionem praebent. Adnotare tandem conveniet, quemlibet protractum et intensiorem vomitum tandem in cruentum abire posse.

Nec defuere, qui peculiarem aeris atmosphaerici constitutionem qua excitantem morbi hujus causam inculparunt, haematemesim epidemice regnantem describentes (HOFFMANN).

De proxima vomitus cruenti causa quam maxime disputant, atque disconveniunt Auctores; multiplices, diversissimae, ac saepe sibi ex integro oppositae depromptae sunt hoc respectu opiniones. — Venerandus salutaris artis fundator Hippocrates, haematemesim morbum atrabilarium, materiam vero nigram evacuatam, bilem inspissatam, et degeneratam esse enunciavit. Eandem amplexus est sententiam Morgagni quoque, adducens observationes quasdam, demonstrantes cystidem felleam eadem materia grumosa, atra fuisse repletam, quae ab aegris durante morbo excernebatur. Interim verosimile magis est, detectam illam in vesicula fellea materiam nigram non bilem, sed potius sanguinem fuisse, ex hepate ortum ducentem; sed nec conceptu facile esset, tantam bilis atrae molem produci posse, quantum materiae hujus, in vehementiori morbi gradu, unico aut iteratis sub insultibus ejicitur. Imo in casibus nonnullis, unus idemque aeger, eodem tempore, tam sanguinem purum, quam et dictam materiam nigram evacuare observabatur (TISSOT). —

Marcus vomitum cruentum pro symptomate splenitidis habet, sub qua majore ad Lienem humorum congestione locum habente, per vasa brevia sanguis in ventriculum fertur, unde postmodum emesis cruenta oritur. Interim saepe adest inflammatio splenis quin haematemesis adsit, et e contra vomitu cruento praesente, nulla splenitidis detegi possunt indicia. Et licet nonnunquam contingat sanguinem e vasis brevibus in ventriculum effundi, id tamen non semper locum habet, cum hic interdum e vasis coronariis ventriculi et mesenterii scaturiat.

Alii ob morbum hunc **hepar obstructum** inculpant, asserentes ob causam hanc sanguinem in venae portarum truncis accumulari, unde impeditus ejus in vasis ventriculi sanguiferis circuitus, et in venas ex arteriis transitus, explicatum suum nanciscuntur.—

Broussais haematemesim semper symptoma esse Gastritidis asserit; fideles interim ad lectos aegrorum observationes evincunt, saepe nullam plane adesse inflammationem, sed potius statum adynamicum, jam erethisticum, jam torpidum.

Omnis causa, liberum sanguinis per arteriam hepaticam, aut lienalem circulum, impediens, viscerum horum inflammationem, indurationem, obstructionem, hincque necessario fortiorem sanguinis in vasa ventriculi impetum, ejusque in ventriculi cavum effusionem, inducere valens, — haematemesis producendae par est; patet hinc eam nunc ex liene, nunc ex hepate, vel etiam ex pancreate male affectis, evolvi posse, — quae tamen omnia non nisi remotis ejus causis accensenda sunt.

Complures descripti sunt ab auctoribus casus vomitus cruenti, ab organicis hepatis, lienis, et pancreatis vitiis venientis, quas hic adducere limites opusculi vetant, qui uberiores respectu hoc notionem adquirere cupit, eum ad opera virorum clarissimorum

PORTAL, HOFFMANN, LATOUR, aliorumque doctissimorum de Melaena scriptorum, amice invio.

Jam quod modus adinet, quibus haematemesi oritur, hi ut plurimum a causarum occasionalium indole dependent. Sic subinde laesiones continui (rhexis, diabrosis) per momenta occasionalia inducuntur. Alias secretio cruenta locum habet, quae monente P. Frank tunc contingit, dum suppressae cujusdam haemorrhagiae vices gerit. atque in individuis plethoricis bene nutritis stimulantibus simul agant potentiae, tractum intestinorum cumprimis ferientes. Frequentissime vero inducitur haematemesi per Anastomosim, dum nimirum eam turbatus in hepatis, lienis, nonnunquam et pancreatis vasa, sanguinis ingressus, vel profluvia alia cruenta suppressa — excitant. Tandem et asthenia tam erethistica quam et paralytica cruentum hocce profluvium generare solet, quod imprimis de chronica ejus varietate valet, dum nimirum scorbuto, haemorrhoeae petechiali, aut typho putrido accedit, aut viscerum abdominalium indurationibus saepe scirrhis, inducitur, quibus fit ut impedito sanguinis ad vasa sua accessu, horum varices et paralyses subsequantur.

De origine sanguinis in vomitu cruento excreti, arteriosa aut venosa pauca hic adnectam. Illi qui arteriosam sanguinis indolem defendunt, sequentibus utuntur argumentis.

Haemorrhagiae abdominali, imprimis ex hepate aut splene locum habenti, status quidam horum organorum abnormis subest: organon morbose adfectum non eam sanguinis portionem ex arteria coeliaca recipere valet, quam quae illi normaliter convenit, hic igitur majori cum impetu in arterias coronarias ventriculi ruit, ex his dein in ventriculum effundendus: arteriae dictae insigniter dilatatae in cadaveribus re-

perlae sunt; porro: morbi hepatis sanguinis refluxum per venam portarum impediunt, quae hoc pacto majori sanguinis copia irrigata, plus cruoris ex vasis sanguiferis ventriculi et mesenterii recipere nequit, — ex his adeoque sanguis in ventriculum modo jam unico, jam et pluribus effunditur; demum: sanguis arteriosus ventriculi et intestinorum cavis tempore longiori retentus, atriozem colorem, majoremque in corruptionem nisum nanciscitur — (PORTAL et REIL).

Illi qui originem sanguinis in haematemesi venosam defendunt, sequentia adducunt: Lien post mortem plerumque abnormis, scirrhusus, mole imminutus invenitur; venae coronariae ventriculi et lienis varicositates insignes monstrant, — hinc circulus sanguinis per venas portarum et lienis retardatur; denique pars maxima cruoris ejecti Carbonio et Hydrogenio scatet, — hinc ater ejus color, — hinc in resolutionem nisus. Ex omnibus his simul sumtis elucet, cur haematemesis fere constanter cum morbo viscerum abdominalium statu, et fluxus haemorrhoidalis turbis copulata incedat. — (SPRENGEL FRANK).

Divergentes has auctorum celeberrimorum opiniones reconciliare, res ardua minime erit, perpendiculari: ex solo sanguinis colore nullum cum certitudine ferri judicium, cum et sanguis arteriosus, ut supra dictum, longiori mora obscuriori tingatur colore. Arteriosam cruoris originem supponere cogimur casibus in illis, in quibus morbus celeriter et absque prodromis erumpit, exiguum enim temporis, inter actionem momenti occasionalis, et morbi evolutionem intercurrentis spatium non sufficit, ut varicositates venarum ad eum usque evolvi possint gradum, ut hae sanguinem fundere cogantur; his sub rerum circumstantiis profluvium cruentum ut plurimum anastomoseos, nonnunquam et secretionis cruentae in ultimis arteriarum ramulis obtinentis, effectum constituit, quod etiam observati-

ones Hunteri, atque cadaverum extispicia, medio quarum, ventriculi et tubi intestinalis inflammationes detectae sunt, — comprobant. — Venosam vero sanguinis originem negare non possumus, dum haematemesis morbosae viscerum abdominalium hepatis cum primis et lienis adfectiones, longiori praecessere tempore, morbusque absque signis quae horum organorum phlogosim aut vasorum reactionem adauctam indicarent, sed potius cum symptomatibus infarctus, indurationes, aut scirrhositates eorum evincentibus sensim sensimque evolvitur quibus efficitur ut turbando normalem sanguinis per venam portarum circulum, hic in vasis dictis accumuletur, stagnet, — venarum extensiones, tandem et rupturae inducantur. Huc merito referi merentur observationes, complurium virorum clarissimorum, qui vasa brevia, venas coronarias ventriculi, et venas lienales, extensas, atroque sanguine impactas, in cadaveribus haematomesi peremtorum invenere.

TERMINATIONES.

Prouti quilibet morbus ita haematemesis quoque triplicem nanciscitur exitum, transit nimirum vel in sanitatem, vel in alios morbos, vel morte terminatur. — Optatissimus morbi exitus sanitas utpote locum habebit, si salutari arti concessum fuerit occasionales perfecte eradicare et amovere causas, dispositionem insuper corrigere morbosam; si itaque obstructions viscerum abdominalium solvantur, indurationes emolliantur, aut suppressae aliae haemorrhagiae revocentur, morbus hinc ortus tollitur quidem, sed convalescentiae stadium lentissimo solum procedit gressu, noxiaeque sequelae, in reproductione compri-
mis se manifestantes, diu remanere solent. — Morbis, vomitum cruentum excipere solitis, cachexiae plerum-

que adnumerantur: hydrops, tympanites, inflammationes lentae, suppuratio, tabes, febris hectica, ventriculi induratio etc. quos eo minus sanare valemus, cum status morborum haematemesim inducentes, horum evolutioni, rapidiorique incremento faveant potius quam adversentur.

Funestissimo morbi cujusve exitu, morte inquam finitur vomitus cruentus, vel per nimiam laticis vitalis jacturam, quae sub continuis animi deliquiis, aut convulsionibus, sub pulsu arteriarum vix percipiendo, celerrimo, et totius corporis algore, — organismi viribus ad imum dehiscens, subsequitur, vel per degenerationem febris comitantis typhosam, et sanguinis resolutionem inducitur.

PRAESAGIUM.

Non omnia individua haematemesi adfecta, eodem exponuntur periculo, sed hoc potius pro diversitate causarum, et constitutionis individualis variat. Subindo morbum sat mitem constituit, qui decursum brevissimum, characterem energeticum, subinflammatorium exhibet, et vel sponte, vel convenienti therapiae facile cedit; in rarioribus quibusdam casibus haemorrhagia haec salutaris, effectus benignae naturae medicatricis, quae conamine hoc status alios morbosos, quibus organismus obnoxius est suffere nititur; tali ratione nonnunquam plethora imminuitur, excedens irritabilitas deprimitur; fatendum interim salutiferam talem haematemesim, rarissime solum occurrere. — In plurimis certo casibus morbum gravem, periculo plenum constituit vomitus cruentus, prognosim adeoque non nisi infaustam admittit; quin tamen cum aevi antiqui medicis haemorrhagiam hanc necessario letalem esse credamus. Non desunt reapse exempla aegrorum, sub prima statim invasione, a nimia sanguinis jactura ex-

stinctorum; casibus in aliis, ubi invasiones saepius recurrunt, partim amissio humoris vitalis, partim diuturna functionum organorum digestionis subversio, aegrotos sensim sensimque exhaurit, qui dein in cachexias arti omni rebelles: tabem, hydropem etc. incidunt. — Respectu copiae sanguinis excreti periculum eo magis augetur, quo major illius jactura praecedat; momentum hoc, in connubio cum impetu et celeritate quo sanguis prosilit praeunte J. P. FRANK prognosim multo certius dirigere valet, quam qualitas cruoris, colore, sapore, odore, et fors adminiculis chemicis, diversitatem exhibens.

Aetas provecior teste experientia majora ab hoc morbo experitur discrimina, prae juvenili, sexus virilis, prae femineo. Tempus vernum praesagium faustius concedit quam autumnale. — Quo autem longiori tempore prodroma, eruptioni morbi praecessere, eo tristior est prognosis, hinc in melaena pejor quam in haematemesi stricte sic dicta. Infaustum porro exitum nanciscitur morbus, cui notabiles viscerum abdominis desorganisationes subsunt, etsi nonnunquam haematemesis tam haec, quam et alii generis mala chronica: icterum, febres intermittentes, hypochondriasim, hysteriasim sufferat. — Gastrorrhagiae infantum, dentitionis operi supervenientes, quaeve ut plurimum nimiam sensilitatem, et irritabilitatem pro fonte agnoscunt, ceteris minus periculosae censentur. — Febris vomitu cruento accedens pericula ejus plerumque auget; „Qui sanguinem vomunt, si quidem sine febre, salutare, si vero cum febre, malum“ sunt verba Hippocratis (sect. 7. aph. 9). Praecipue timenda degeneratio ejus in characterem nervosum aut putridum. Febris depascens, lenta, melaenam concomitans, internarum partium exulcerationem designat, plerumque morte finienda. — In genere autem morbus ob insignem in recidivas nisum, quo facile in habitualem transit, ad

periculosos referi debet. Cel. Hofmannus dicit: „Periculum quod morbus inducit non in omnibus idem, id vero certum, vix ullam haemorrhagiam periculosiorem esse hac.“ —

C U R A.

Differt medendi ratio respectu temporis quo suscipitur, alia namque sub paroxysmo, et rursus alia tempore intermissionis salutaris erit.

a) Cura sub paroxysmo. Hanc coordinans medicus, in omni casu individuali, ante omnia in id convertat attentionem ut aegro summam corporis et animi conciliat quietem, hoc scopo vestimenta corpus arctius constringentia solvere, aegrotumque in lectum, levioribus solum stragulis instructum deportari curet, praecipiens una, ut is situm constanter horizontalem observet, neve hunc sub qualicumque deserat praetextu, quare ad vacuandam alvum aut vesicam suppositoriis utendum, nam motu corporis, animi deliquium inducitur, saepe letale; spectatores non necessarii amovendi, sermocinatio omnis aegro inhibenda, insuper temperatura moderate frigida procuranda erit. His coordinatis conetur medicus partim ex praesentibus symptomatibus, partim ex adstantium narratione, naturam haematemesi individualem definire; si detexerit causas excitantes, vim suam noxiam adhuc continuo exere, has protinus remove, vel aegrum illarum actioni subducere conetur. Interim non est semper in medentis potestate has noxas remove vel annihilare, in his itaque casibus omne ejus studium ad mitigandos effectus earum deleterios dirigendum erit.

Si itaque res acres aut causticae in ventriculum delatae vomitum cruentum provocavere, hae diluendae, ac involvendae sunt, quo scopo mucilaginosae: solutio gummi arabici, decoctum salep, emulsionem oleosae,

lac dulce, juscula pingvia inserviunt. — Venena deglutita antidotis, quae haec destruere, resolvere, obtundere, parietesque ventriculi ac intestinorum a vi eorum infensa tueri, valent, — indigent. Acidum primarum viarum absorbentibus, uti Magnesia tollitur. — Ubi morbus per hirudines in stomachum delatas excitatus fuit, ibi solutio muriatis natri aquosa, aut succo citri impregnata, tardius autem medicina emetica levamen adferunt. Commendantur in hunc scopum etiam olea pingvia blanda, quae tamen summam expostulant circumspectionem, ut nimirum ab omni rancore libera sint, quae sensilem ventriculum potius exstimularent.

Si saburra adsit biliosa, ex pathognomonicis polycholiae symptomatibus, nec non ex praegressu causae occasionalis, normalem bilis secretionem turbare valentis, cognoscenda, favente imprimis morbis biliosis constitutione epidemia, moderatus vomitus, blandioribus remediis procurandus potius, quam praesens suppressendus est. Sub his rerum circumstantiis aliquot cochlearia succi citri recentis propinata, acredinem bilis parumper corrigere valent, sedaturque sic aliquantum et vomitus cruentus, quo ex integro silente, et compositis majoribus turbis, e re erit, vomitum modo leniori, maxima semper cum cautela cedere. Cel. RICHTER plura adducit exempla haematemeseos emetico sanatae. An non juvaret hic consilium Dr. GIRARD sequi? qui indicatum in haematemesi vomitum solum titillatione uvulae, aut potu tepido aquoso provocandum esse praetendit (Girard, dissertation sur l'hematémese. 1815.) Nemo autem non perspiciet in ordinando remedio emetico, medicum quam maxime cautum esse debere; certa ante omnia et firma requiritur diagnosi, secus emesis salutis desideratae loco, facile lethaeum adproximare vel et directe inducere valet somnum. Quodsi gastrorrhagiae mensium aut haemorrhoidales fluxus suppressi subsint, tunc omnes medici

ronatus his restituendis impendantur, quod talibus perficere intendat adminiculis, quae sanguinis in abdomine congestionibus, et vomitu cruento minime repugnant. Victus tenuis vegetabilis, omnium calefacientium et stimulantium potentiarum severa fuga, hirudines jam plures, jam pauciores ad pudendorum labia majora, internam femorum faciem, aut ani orificium, perineum adplicandae, cucurbitae regioni sacrali, aut femorali admovendae, partium harum fomentationes calidae, balnea vaporis, pediluvia tepida, irritantia, clysteres emollientes, hic suum invenient locum. — Gastrorrhagia a pressione uteri gravidæ orta, situm deposcit peculiarem, in quo haec pressio aut evanescit, aut ad minus mitigatur; quae autem partui difficili supervenit, prompta foetus per artis adminicula ex utero exclusione, optime et citissime tollitur. — Et taliter remotione causarum occasionalium, aut solum moderatione noxiorum effectuum ab illis dependentium primæ et gravissimæ satisfiet Therapiae rationalis indicationi.

Remotis quantum licet causis occasionalibus, vel his ita constitutis ut sat cito removeri nequeant (infarctus, indurationes), indicatio curae a statu dynamico organismi totius imprimis viscerum abdominalium, in specie vasorum sanguiferorum ventriculi, ac tubi intestinalis desumitur. Praesente characterem morbi energico, vel plane inflammatione quadam topica, constitutione aegri plethorica, causarum noxiarum indole irritante, methodus antiphlogistica ipsa sanguinis depletio adversus haematemesin proficua erit; sufficit ut plurimum depletio sanguinis localis, ope hirudinum regioni umbilicali epigastricae aut hypogastricae adplicatarum, nro 6—24, aut cucurbitarum cruentarum ope producta. Nonnullis in casibus ipsa venæ incisio desideratur; meminisse interim oportet, haemorrhagias inter, haematemesin rarissime sanguinis

missione indigere, cum phlebotomia debilitas ut plurimum praesens, celeri augeatur passu, morbi discrimina nimium augendo. Circumspectio adeoque et cautela in administratione heroici hujus remedii nunquam negligenda.

Praeter sanguinis evacuationem, remedia mucilaginosa, ut althea, salep, verbascum emulsa oleosa utiliter adhibentur. Laudatur sub his rerum adjunctis serum lactis tamarindinum, virtute antiphlogistico-purgante; sales antiphlogistici licet mitissimi minus conducunt, cum in immediatum cum parte affecta contactum veniendo, locales facile noxios exerant effectus; abstinendum eadem de causa erit ab acidis tam vegetabilibus, tam, et eo magis, a mineralibus. Clysmata emollientia magnum hic adferre solent levamen, quibus et sales antiphlogistici addi possunt, partim ut alvi tollatur constipatio, partim vero ut sanguis in intestinorum tractum dehiscens quo certius eliminetur.

Haematemesis, frequenter spastica esse solet indolis, tunc adeoque sic dicta antispasmodica indicabuntur pharmaca. Hic tamen pariter plus ab externis quam ab internis expectandum erit remediis, cum haec in partes morbo adfectas immediatum, facileque noxium exerant effectum, atque vomitum saepe potius promoveant, quam vero mitigent.

Ordinanda erunt scopo hoc pediluvia cum cineribus, sale communi, aut farina seminum sinapis, semicupia vel et balnea universalia tepida. Revellentibus conamur irritationem ab internis ad externas derivare partes, hinc vesicantium, sinapismorum, cucurbitarum siccarum adplicationi tempus conceditur, locisque; his adnectantur: cataplasmata emollientia, fomentationes ex infusis aromaticis v. g. florum chamomillae, herbarum absinthii, rutae, quibus ad obtundendam sensilitatem excedentem et plantae narcoticae: hyoscyamus, cicuta addi possunt, scrobiculo cordis adplicandae. Laudantur

insuper inunctiones cum oleis aethereis, camphora, et opio; frictiones abdominis a quibusdam commendatae, advertente Pisone plus damni quam emolumenti adferunt, emesi cruenta facillime revocata. — Ad usus internos mitiora solum, eaque parvis duntaxat dosibus porrecta conveniunt pharmaca, evitando cuncta vasorum reactionem magis incitare valentia, ut vinosa, spirituosa, omniaque fortiora stimulantia. Exiguæ aquae cinnamomi, menthae piperitae, florum tiliae, cerasorum nigrorum dilutae doses optime feruntur. Infusum digitalis purpureae concentratum a WARBURG laudatum (Warb. dissert. de haematemesi, Frank. a. V. 1803) homoeopathica solum propinare auderem dosi. — In casibus solum desperatis scopo mitigandi in emesim nisus ad narcotica ut extractum hyoscyami, lactucae sativae, et his haud sufficientibus ad ipsum opium confugiendum est; cum debilitas vix non semper praesens, his in summum aegri detrimentum augmentum capiat, hinc patet medicamenta haec parcissima solum, eaque cautissima subministranda esse manu. Verum cum summe excruciantes abdominis spasmi, et intolerabiles anxietates, mechanica demum irritatio, quae a sanguinis coagulati grumis in ventriculo aut intestinis haerentibus excitatur — sopienda sunt, narcoticis penitus carere vix possumus. Cum vero opium sanguinis coagulati in tubo intestinali retentionem cum alvo constipata inducat, clysteres simul aperientes cum usu ejus copulare opportunum erit.

In longe plurimis vero casibus haematemesis profluvium sistit passivum, ex causis debilitantibus, atonia vasorum et humorum resolutione ortum capiens: in illis adeoque. prout et in casu nimiae sanguinis cum impetu prosilientis jacturae, solertissimum talium remediorum usus desideratur. quae languentem vasorum actionem incitare, profluvium vehemens sistere, viresque vitales labefactatas, resuscitare et restau-

tare valent. Acida mineralia diluta, praecipue acidum sulfuricum, aqua frigida ad gratum acoem temperatum, et praeparata ejus, scopo hoc quam maxime laudantur. Professor Bambergensis MARCUS insignem liquoris acidi Halleri virtutem admirans, eum pro remedio specifico declarat, tam contra haematemesis quam et contra splenitidem; laudes interim hasce merito majores esse, facili quisque perspiciet negotio. Praeter acida maximam famam aqua frigida sibi vindicat, cujus eximias virtutes multiplex confirmavit experientia. Aqua frigida simplici, dosibus minoribus ast saepius repetitis, hausta, in connubio cum maxima corporis animique quiete — haematemesis a debilitate erethistica ortum ducens, saepe saepius profligatur. Ad virtutem ejus exaltandam bene acetum quoddam gratum, vel succus citri, vel sal essenziale tartari, vel acidum quoddam minerale dosi exigua, additur, ad gratam et exoptatam conciliandam aciditatem. P. FRANK hoc scopo succum expressum punicae granati svadet. —

Ubi profusa nimis haemorrhagia debilitatem induxit magnam cum torpore ad paralysim accedente copulatam, ibi stimulantia et adstringentia quam maxime indicantur pharmaca. Alumen in aqua vel sero lactis solutum (BANG); decoctum corticis peruviani; tinctura cinnamomi; extractum myrrhae aquosum, vinum genorosum, radices colombae et ratanhiae votis satisfaciunt. Notari meretur complurium practico-rum praeceptum validioribus stipticis, adstringentibus, et vitriolaceis pharmacis, cautissime mercandum, semperque memoria retinendum esse, corpora haec, cum adfectis organis in immediatum devenire contactum; effectus hinc eorum topicus severe mensurandus, et quam primum aegri post usum illorum, ventriculi dolorem, nauseam, aut vomituritionem experiantur, ab iis mox abstinendum erit.

Anglorum medicus ADAIR, commendat oleum destillatum therebinthinze, cujus X guttae cum vitello ovi subactae, et in fluido quodam grato suspensae aegro pro dosi porriguntur; meminisse oportet remedium hoc vehementer stimulans, minime in omni haematemeseos casu prouti auctor dictus praetendit, convenire, verum solum dum illi asthenia torpida subest. —

Animi deliquia durante paroxysmo ad symptomata consueva spectant, ne quis igitur terrore percussus fortiora adhibeat stimulantia, cum his una cum animi praesentia simul et profluvium revocari solet; mitiori adeoque solum excitandus est aeger modo, quo scopo odora menta moderate excitantia saepe sufficiunt, ut odor aceti boni, fortis, cochleariae armoraciae rarsae, aetheris acetici; in majori debilitatis gradu, ubi extremitates algent, hae pannis calidis saepius renovandis involvantur, fomenta insuper ex aceto aut vino calido, aceto aromatico vel camphorato in usum trahantur. — Sub ipso vomitu cruento comparens leipothymia maximam medentis exposcit attentionem, qui id praecipue impedire conetur, ne sanguis in oris aut faucium cavo in polyposam concreseat massam, et sic aeri atmosphaerico viam ad pulmones pracludat, talique pacto suffocationem inducat. — J. P. FRANK narrat casum hominis sub vomitu cruento sibimet ipsi relictus, qui postquam sanguinem aterrimum grumosum magna rejecisset copia, animi deliquio correptus corruit; ubi vero ab aliis inventus est, sub aspectu cadaveroso, vix ullum vitae signum manifestavit; — cavum oris frustis sanguinis coagulati impactum erat; a quibus liberatus, et convenienter dein tractatus — pristinae rursus restitutus est sanitati. —

b) Cura tempore intermissionis. Quamdiu adhuc motus spastici in abdomine adsunt, extremitates algent, et facies, uti et reliquum corpus pallida cernitur, justus semper ad est metus paroxysmi recru-

descentis, ad quem evitandum plurimum confert summa corporis et animi quies; ne igitur ventriculus multum molestetur, licet aeger appetitu gaudeat, non nisi juscula tenuia, exiguaeque concedi debent quantitate.— Cessante ad minus pro tempore vomitu cruento tertiae satisfaciendum erit curae indicatione, quae noxias morbi sequelas amovere praecipit. Ante omnia sanguis in tubo intestinali accumulatus evacuandus est, qui secus cito putrescit. et mala posthuma ipso morbo periculosiora, enteralgiam, febrim gastricam, ipsamque enteritidem inducere valet. Exhibenda erit hoc scopo medicina alvum leniter solvens, ut sic sanguis in tubo cibario haerens, modo sat miti evacuetur. Cavendum tamen a purgantibus fortioribus et salibus neutris. Cel. HOFFMANNUS, qui longiori tempore ad quaestionem: quae potentiae nocivae superato vomitu cruento fugiendae sint? commoratur sequentia dicit: Superato vomitu cruento abstinendum postea omni cura ab emeticis, nec non ab aloeticis, quibus sanguinis orgasmus, ejusdem inordinatus progressus, et ad stomachum confluxus inducitur, ac sic facillime malum revocatur.

Optime aperitur alvus clysmatibus emollientibus, ex sero lactis, aqua et melle aut butyro confectis, aut ex decocto furfurum cum oleo blando. Si vero haec effectum desideratum non producant, vel eorum applicatio aegro nimium molesta esset, internam blande purgantem medicinam porrigere necesse erit. Manna, cassia fistula, pulpa tamarindorum, pulpa prunorum, cum cremore tartari, carbonas magnesiae, electuarium lenitivum, scopo et indicationi satisficient, ubi vero majorem tubi intestinalis torporem supponere licet tinctura rhei aquosa conveniet; hisque purgantibus eoque insistat medicus oportet, donec color foecum naturalis revertatur, et aeger se allevatum sentiat.

Evacuato tubo intestinali, saepe nulla ulterius requiruntur pharmaca, solum congruum vitae regimen curam perficere valet. Victus quidquam lautior, sed digestu facilis concedendus, cibi autem acerbi, flatulentias causantes, vel fortiores digestionis vires expostulantes quam solertissime vitandi erunt. —

Insuper vitet aeger omne refrigerium, vehementiores animi affectus, et majores corporis motus; solum post longiorem ab exantlato paroxysmo moram. coelo sereno, aëre puro et sicco, exitus in apricum concedendus, qui his sub rerum adjunctis multum ad recuperendas organismi vires conferre valet. — Non raro autem post haemorrhagias profusas remanet insignis debilitas, ita ut aeger vix artus movendo par sit, post omnem vel mediocrem motum experitur nauseam, vertiginem, nisum in animi deliquium, — ad hanc sufferendam aër purus victus nutriens, parcissime stimulans vina bona, lotiones imprimis extremitatum cum aceto aromatico, aut spiritu vini camphorato; ex pharmaceuticis: stimulantia grata cum leniter roborantibus copulata, extractum fumariae, taraxaci, graminis, in vehiculo grate et mitius aromatico, infusum tenue ligni quassiae, tinctura rhei, extractum corticis chinae frigide paratum, aether aceticus, tardius tinctura nervino-tonica Bestuschefii, aliaque martialia in complementum curae — requiruntur.

His felici cum successu perfectis unae adhuc satisfaciendum erit indicationi, quae in eo consistit ut ulterior paroxysmi reversio impediatur, ad quem finem obtinendum diversae quae haematemesim produxere mutationes morbosae, ad quas durante paroxysmo, ob magis subversans periculum minor haberi potuit respectus, — quo citius tollantur, his namque porro quoque perdurantibus, citius aut tardius reverteretur morbi exantlata scena. — Si itaque vomitus cipientis symptomata constituat, mensium aut haemor-

rhoidum suppressorum, fluxus hi idoneis ac supra expositis ad consuetam revocandi erunt normam auxiliis. Si viscerum abdominalium obstructiones haematemesim provocare, therapia solvens, ac evacuans opponenda erit. — Pari ratione hysterismus, et hypochondriasis suis convenientibus sanentur adminiculis. Febris intermittens cortice jugulanda. Scorbutus notis tractandus remediis. — Semper attamen in adplicatione horum pharmacorum condignus habeatur organorum digestionis magis adhuc sensilium respectus.

Convalescentiae periodus demum adtentionem medentis exposcit, qui in genere curandum habet ut: status debilitatis per vehementiam morbi inductus tollatur, organorum digestionis sensilitas imminuatur, et congrua vivendi ratione reditus morbi — ad recidivas perquam proni — praecaveatur. — Caveat itaque convalescens ab omni ventriculi oneratione, a potibus spirituosis, calefacientibus, animi pathematibus, praepremis ira; alvum servet liberam, vitet refrigerium omne, imprimis autem extremitatum inferiorum.

L I T E R A T U R A.

- HIPPOCRATES, de morbis, libr. II. Sect. V.
 GALENUS, de locis affectis. libr. V. cap. 6.
 CONRING, HERN. dissertatio de vomitu cruento. Helmstadii. 1636.
 VEHN, Resolutio casus aegri sanguinem removens. Frank. ad Viadr. 1696.
 SCHEID, dissertatio de vomitu cruento. Argentorati, 1709.
 WEDEL, GEORG WOLFGANG. Dissertatio aegrum vomitu cruento laborantem sistens. Jenae 1713.
 ALBERTI MICHAEL. Dissertatio de vomitu cruento. Halae 1718
 DE HASSELT, dissertatio de vom. cruento. Argent. 1719.
 BAERNMÜLLER, dissert. de haematemesi. Herbipoli, 1725.
 HOFEMANN FRID. dissert. de vomitu cruento. Halae 1729.

- LUTHER C. Fr. dissert. de vom. cruent. indole et cura. Erfurti 1732.
- BLUMENTHAL, diss. de aegro, spontanea ventriculi haemor. gravissima correpto. Hafniae, 1733.
- EDEL, diss. de vom. cruento. Argentor. 1742.
- BUCHNER, A. E. diss. de vom. cruento, plerumque per se non lethali. Halae, 1752.
- PEIL, diss. de vom. cruento. Duisburgi 1771.
- DUNCKER de vomitu cruento. Lipsiae 1776.
- QUAKIN F. Animadversiones practicae in diversos morbos. Viennae 1786. Cap. 9.
- JACOBSON, Jos. M. diss. de vom. cruento. Frkf. a. V. 1786.
- THILENICUS, medic. u. chirurg. Bemerk. 1789.
- GIRARD, dissert. de Melaena. Argentor. 1789.
- MARCUS, diss. de vom. cruento. Frankf. a. V. 1790.
- SCHMIDT, diss. de vomitu imprimis cruento. Helinstadii 1792.
- BEDNARCZYK, J. diss. de vom. cruento. Frankf. a. V. 1793.
- HAFHN de morb. nigr. Hipp. vom. et diarrh. cruen. Jenae 1796.
- VOGEL. S. G. Handbuch d. prakt. Arz: wiss. Stend. 1800.
- WARBURG. W. diss. de haematemesi. Frankf. a. V. 1803.
- DALCHÉ P. S. J., Essai sur l'embarras gastrique et le vomissement de sang. Paris 1803.
- SPANGENBERG, G. A. über die Blutflüsse in med. Hinsicht. Braunschweig. 1805.
- FRANK, J. P. de cur. hom. morb. epit. Mannheim 1807. Lib. V. P. 2. pag. 191.
- SIGNY, C. M. dissertation médicale sur l'hématémèse. Paris 1809.
- LOMONIER BENOÏT, dissert. sur l'hématémèse. Paris 1812.
- REIL J. C. über die Erkenntniss und Cur der Fieber. 3 Bd. Halae 1797—1815.
- RICHTER, A. G. die specielle Therapie Berl. 1820 3ter Bd.
- HAASE W. A. über Erkennt. und Cur der chron. Krankh. Wien 1830. Iter Bd.
- RAIMANN J. Handb. d. spec. Path. u. Ther. Wien, 1831.
- BENE FRANC. Elementa Medicinae practicae e praelect. illius publ. edita. Pest. 1833—4. Tomi V.
- ZIMMER, D. diss. inaug. med. de haematemesi. Vindobonae 1833.
-

Theses defendendae.

1. Haematemesis, et morbus niger Hippocratis eundem sistunt morbum.
 2. Melaena non bilem, sed sanguinem evacuat.
 3. Physiologiae studium tutissima universae medicinae basis.
 4. Alcaloidea rite parata, purissimam exhibent matrum plantarum virtutem.
 5. Medicum eclecticum esse oportet.
 6. Ob syphilidem perperam America inculpatur.
 7. Lactatio matris sanitatem conservat.
 8. Mutatio climatis in multis morborum formis unicum remedium.
 9. Nulla dantur remedia specifica; hinc
 10. Medicorum conamina, haec quo plura detegendi, artis salutaris incremento plus nocuere quam profuere.
 11. Demta e penu remediorum phlebotomia medicum agere nolim.
-